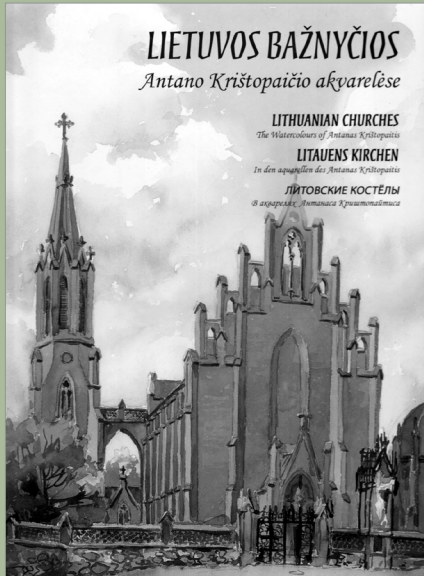

Žiemgalos praeitis knygoose

STASYS TUMĖNAS

LIETUVA A. KRIŠTOPAIČIO ALBUMUOSE

Neprabėgo nė vieneri metai nuo Antano Krištopaičio pirmojo albumo „Lietuvos malūnai“, apdainavusio Šiaurės Lietuvos simbolį – malūną, pasirodymo, ir štai 2008-ųjų vasarą išleistos net dvi žiemgalių patriarcho knygos, iškart tapusios labai populiarios. Šiaulių krašto spaudoje dailės parodų kuratorius ir organizatorius R. Jakutis, kuris ir šįkart prisidėjo, kad knygos išvystų dienos šviesą, A. Krištopaitį spėjo įvardyti vieninteliu šiauliečiu dailininku, išleidusiu tris autorinius albumus.

Viršelyje – Rokiškio Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia

Keitėsi knygų leidėjai ir rengėjai. Albumus „Lietuvos bažnyčios Antano Krištopaičio akvarelėse“ ir „Lietuvos medžiai Antano Krištopaičio akvarelėse“ rengė „Lututės“ leidykla. Knygų leidėjai – UAB „Litexpress“ ir UAB „Logotipas“. Nors leidėjai skirtingi, girtina yra knygų kompozicinė vienovė: tas pats autoriaus trumpas pristatymas („Trumpai apie save“), autoriaus žodis (vienoje – „Mano bažnyčios“, kitoje – „Mano ažuolai“), pristatomasis prof. V. Rimkaus žodis abiejose knygoose, vertimai į anglų, rusų, vokiečių kalbas, praplečiantys knygų pristatymo lauką.

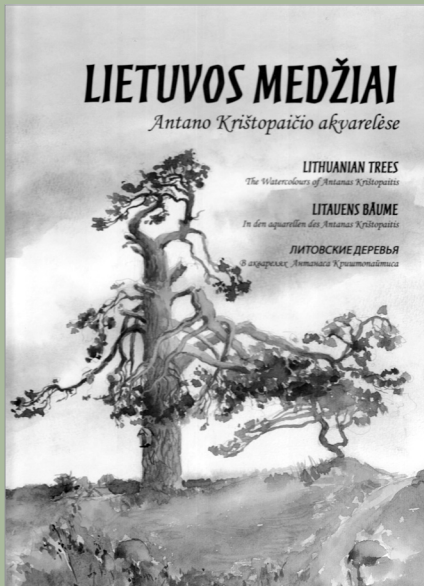
„Lietuvos bažnyčios“ – stambiausias A. Krištopaičio ciklas. Anot autoriaus, bažnyčias piešti jis pradėjęs dar pradžios mokykloje: „Nebuvo nei vatmanų, nei akvarelių – tik paprasto sunaudoto sąsiuvinio viršelis ir juodas rašalas. Pamatydavau laikraštyje ar žurnale gražią bažnyčią – perspaišau.“ Taip gimė apie 700 lakštų darbų! Į naująją knygą pateko tik dalis jų – 206, sukurti nuo 1973 m. iki 2001 m. Simboliška, kad paskutinėje jo akvarelėje, patekusioje į knygą, 2001 m. vasarą nutapyta Suosto (Biržų r.) Šv. Kryžiaus Išaukštinimo bažnyčia, tais pačiais metais ir sudegusi. Šis faktas liudija, koks neįkainojamas ikonografinis ir meninis turtas yra A. Krištopaičio triūsas – užfiksuoti tai, kas buvo, yra, bet greitai išnyks ar pasikeis. Tai suvokdamas dailininkas skatina „paišytojus“ nepasiduoti dabartinio meto madai apibendrinti: *Portretas apibendrintas, peizažas apibendrinamas, arbūzas natūrmortuose apibendrinamas. Viskas apibendrinta. Pieškite, kaip yra. Iškritusi plyta – nupaišykite, išmuštas langelis – parodykite jį. <...> tos bažnytėlės nyksta ir keičiasi kiekvieną dieną. Skubėkite!*

Liedamas bažnyčias A. Krištopaitis Dievo gal ir nepasiekė, bet jo darbų vertintoją, žiūrovą tikrai praturtino paprastumu, nuoširdumu ir drąsos ramuma, sklindančia iš jo darbų. Ir visai nesvarbu, kur Dievo ieškome – prie altoriaus ar „tarp dviejų bokšto kryžių“. Svarbu, kad jį nešiotume ir įžiūrėtume savyje. A. Krištopaičio bažnyčios prie to tikrai prisideda.

„Akvarelinis ažuolynas“ – taip A. Krištopaičio albumą „Lietuvos medžiai“ pristato prof. V. Rimkus. Ažuolas visada lietuvių sąmonėje buvo stiprybės, Tėvynės ilgesio, ryšio su gimtąja žeme simbolis, kuris ypač aktualizuotas išeivijoje, Sibiro tremtyje. Taip supranta ryšį su ažuolu ir pats autorius. Kurdamas juos jis susitapatina su medžiu, jo simboliu atskleidžia savo likimo takus.

Knygoje autorius supažindina su pusantro šimto Lietuvos ažuolų. Vieni jų ažuolai legendos: Stelmužės, Mingėlų, Pikeliškės, kiti lietuvių sąmonėje įaugę savo vardais: „Vytauto ažuolas“ Eržvilke, „Vincos

Buivyno ąžuolas“ Juodeikiuose, „Nepriklausomybės ąžuolas“ Gruzdžiuose, „Dainų slėnio ąžuolas“ Gedikėnuose, „Česlovo Milošo ąžuolas“ prie Kėdainių, „Mindaugo ąžuolas“ Kernavėje ir kt.

Viršelyje – Pamockės pušis (Juozapava–Pamockė)

A. Krištopaičio „Malūnuose“ vyravo Šiaurės Lietuvos kraštovaizdžio simboliai, o medžių geografija driekiasi per visą Lietuvą – nuo Šiaulių iki Vilniaus krašto, Nidos. Iš Žiemgalos krašto minėtina Šiuppylių, Montjurgių, „Vaitiekūno ąžuolas“ Pakruojo rajone, Klovainių, Jusaičių, Gruzdžių, Aleksandrijos ąžuolai.

A. Krištopaitis išliko romantikas. Štai ir Lietuvos tūkstantmečio jubiliejui, būdamas Šiaulių garbės pilietis, siūlė šalia miesto pasodinti tūkstantį ąžuolų, o jei tokio ploto neatsirastų, – sodinti vietoje Lietuvos pasienio stulpų: „Tai būtų vienintelė valstybė pasaulyje su ąžuolais vietoje stulpų. Gal pasijuoks iš manęs? Tai ką paliksime po mūsų ateinantiems? Pasodinkime nors medį.“

„Lietuvos bažnyčios Antano Krištopaičio akvarelėse“. „Lututės“ leidykla, 2008, Kaunas, 224 p. Parengė Česlovas Paplauskas

„Lietuvos medžiai Antano Krištopaičio akvarelėse“. „Lututės“ leidykla, 2008, Kaunas, 168 p. Parengė Česlovas Paplauskas